

Ego te unice obsecro: quæras ab isto populo litteras publicæ fidei.

Vt asylo tuo tutus istuc eam & regrediar: quæso mi princeps.

Vt nullo impedimento inuoluar: si istuc iuero te oro mi consul.

Præsta mi humanissime regule mihi ueniendi tuas in urbem redeundi quoque quoties uoluero: liberam facultatem.

Cõcede per deum immortalẽ mi prætor: ut nulla ingruente uexatione istuc ire: indeque quoties mihi liberit redire liceat.

Da mihi te rogo maximo pre: impune ad te ire facultatem.

¶ Titulus. xlvj.

¶ Historiæ narratiua familiaris.

Belgæ Cum Belgæ conuenissent cum Germanis istis: qui Rhenum incolunt: posteaque illorum dux Carolus bello Germanico peremptus est: **Lodouicus** rex Gallorum adorsus est eos: ea spe ductus ut omnem illum occuparet potentatum. **Causas** autem inuenerat belli: quod ad se diceret pertinere uniuersam Galliam: cuius partem in Belgis dicebat ab **Allobrogum** ductibus **Philippo** patre: ac **Carolo** filio iam pridem potentissimis occupatam. Existimabat autem facile Germanos aut sibi fautores: aut aduersarios non futuros: quod paulo ante societate aduersus **Allobrogem** **Carolum** tuebantur. Itaque & ob initam amicitiam: & ob odium uetus in Belgas principes: ducebat eos sibi futuros auxilio potius quam detrimeto. **Fracti** sunt tamen iam ter: ac fugati cum suo iamque duce Belgæ (ut ita dixerim) tam dissipati: ut enervati dici possint. Hæc historiæ narratiua est epistola: quam familiariter ac succincte omnia expresserim: & per tabellarum celeritatem uoluerim ad te aliquid ex historia scribere. **Bene uale.** Ex **Mediolano.** Nonis **Aprilis.**

¶ Historiæ narratiua familiarissima.

Cum essent confecta repagula moenia in liburnis a **Venetis** ad quadraginta fere passuum milia: in cursione turcorum improuisa: & repentino quasi torrente influente: diruta sunt ea parte qua magis uidebantur esse tuta & inconcussa. **Turcorum** autem ductu conuenere ex finitimis plurimi

Panno
galien
no m
man
pant
pau
alio
ment
pau
vib

Histor
Cicer
cydes
alcrib
Fuit
uab
per d
ledit
tore
uigra
uere
me
frim
na q
rum
fites
tesut
omni
confi
prim
Demo
Iris
temp
tene

TITVLVS XLVI

Pannonēs: **S**eraphi: **E**pirotæ: alijq; uel qui fidem obnegassent christianam perfidi: uel qui ad huc in fide uersati: nomineq; christiano nihil habent cū nostris cōmune. **H**is mœnibus captis: intradūt scēnas militum nostrorū: occupant omnia: cædunt: capiunt: in prædam omnia uertunt: populant mox & uastant agros **T**eruisum penes. **Q**uid deinceps dubitandum sit: q̄s ignorat: **N**am futura æstate metuit hisce partib⁹ uerbementi⁹. **H**istoriam habes: & eā q̄dem uerissimā: ut res acta est. **B**ene uale. **E**x **M**ediolano viij. **I**dis **A**prilis.

Historiæ narratiua grauis.

Historiæ describendæ genus utilissimum omnibus: & (ut **H**istoria **C**icero inquit) speculū nostræ uitæ: primus omnium **P**heres. **C**icero cydes syrius adinuenit: id quod pleriq; **H**ermodamanti **P**heresydes ascribunt **C**reophilo: q̄d ascribunt dixi: Immo dono dant. **C**reophilus. **F**uit enim inuentū ut omnibus iucundissimū: ita quidem uerbementius necessariū. **N**am ut ex historia multa semper discimus: quæ prodesse plurimū possint: sic sine huius lectione quos imitemur in actione uitæ: ut **P**lato dicit: nō **P**lato habem⁹. **A**egyptij uero sacerdotes iccirco dicunt desperiisse graciæ illos sapientes: quoniam per diluuiā plurima careret historia: nec quicq; hac sine possent sapere. **H**omerus **H**omerus autē scripsit **S**trabo eo præstantiorem: q̄d primus hui⁹ **S**trabo historiæ modum etiā poematis dederit. **V**identē in historia quotidiani & priuati & publici uariarum rerum multorumq; uirorum apparatus. **I**ntelliguntur consiliorū diuersitates: quæ sita locorq; & rerū & temporum opportunita: plures: ut in **X**enophonte: **H**erodoto: **T**hucydide: nostrisq; omnibus hac singula possumus conspici diligenterq; considerare. **A**t ut epistola non nihil ex historia narraret: primus est apud nostros **T**ullius: apud græcos profecut⁹ **D**emosthenes ille: non parum hoc scribendi genus nostris hominibus attulit: dicit **A**eschines: quo superiorum temporum: nostrorūq; res gestæ memoriæ mandarent atq; tenerent. **H**inc ego ductus sum aliquando ad perscri-

TITVLVS XLVI

Archimbaldus

bendas etiam epistolis hystorias: quib⁹ & ingenij uim ex-
 ercerem: & non nihil utilitatis afferrem illis: q̄ meas lecturi
 forent epistolas. **Q**uod q̄dem animi mei institutū: ut tecū
 non negligam: ecce hystoriam nostri temporis non uulga-
 rem. **A**rchimbaldus **G**alson satis & ingenio acut⁹: & cor-
 pore fortis: & audacia perdit⁹: cū inter **L**igustinos multa
 patrasset fraudum genera: & arces dolo cœpisset: & more
 crassatoꝝ latrocinia commisisset: tandem dimisso **S**alice-
 to castello: qđ socijs surripuerat: alteriq; uendiderat uili
 precio: uenit ad **T**auriscos: ibiq; non pauca scelera (nec mi-
 nima q̄dem) sed & multa & atrocissima secutus est. **N**on
 multo post capit **P**innaroli & in carcerem intradit: publi-
 coꝝ dammandus iudicio laqueo expectat suspendi. **V**idet
 nescio quem: rogatq; ad **L**odouicū **S**abbatiæ ducem illū:
 hæc deferat: haud sibi molestā esse necē: quā multis maxi-
 misq; scelerib⁹ sibi procurasset: at periniqua se mente ferre
 qđ pri⁹ suspendat: q̄ ea duci significet: quæ ad ei⁹ attinent
 stat⁹ indemnitate (cui si consulebat) accersiret ad se **A**-
 rchimbaldum: a quo auditurus esset mirabilia. **M**isit dux
 ille bonus atq; credulus arquite nentes (quos **G**alli dicunt
 satellites) suos aliquot a quibus ille nefarius uinctus tutoq;
 custoditus in **S**abbatiam uahere. Ita fit: catenis alligatus
 equo uahitur satis debili: ne quo curreret fugam raptur⁹.
In **S**abbatiam uenit: **A**d ducem ductus non pri⁹ se inquit
 propalaturum arcana: q̄ & ducalis senatus totus interue-
 niret. **S**ciebat enim esse in eo senatu ex ijs aliquot: qui **G**al-
 lorū regis per id temporis **C**aroli partib⁹ fauerent: quem
 metuebat ille dux maximopere. **C**onuenere senatores:
Sinon. ij. **Q**æritur quid dicere promissit: **T**unc sic ille **S**inon: aut
 æne. **S**inone peior. **C**um essem in pedemontio liber: nonnul-
 liq; pedites mecū agerent: **A**loisius bellares princeps **R**e-
 lianæ atq; **C**entalli: cui causa esset tutandi beneficij: qđ ad
 ei⁹ filiū deuoluebat seruandæq; possessiōis ecclesiasticæ:
 me uocauit cū meis: q̄ ei uigiliæ custodiæq; præessemus.
Hinc est mihi cū eo principe familiaritas maxima compa-

brato:
 pectat
 tū est
 hystor
 ximij
 autem
 taurisc
 ducem de
 pæp hyst
 uenit in
 literat
 ipiam b
 ueritat
 lo reg
 non a
 ius or
 teras
 norit
 Adge
 bonitat
 opore au
 uolubij
 yminal
 Sabbat
 cente
Cent
 baldi
 in arc
 cis ue
 factus
 mit: q
 lia: arc
 lat pri
 due con

TITVLVS XLVI

tata: & iam tam assidua consuetudo ut aperuerit nobis sui pectoris secretissima. **I**s inquit **Carolus** regem iniustissimū esse in **Lodouicū** filiū: & ea ppter non multo post habiturum pessime: in quem fierent in uniuersa **Francia** maximi apparatus: quīs occulti summoq; cū silentio. **A**d hæc autem sentire principem **Reliane** **Lodouici** delphinis intercessionem cum **Renato** rege: **Francisco**q; **Sphortia** **Mediolani** duce in diuidendo pedemontio: ut pars **Renato**: pars **Insubrium** duci traderetur: quoq; mox auxilijs **Lodouicus** in patrem regem niteretur. **E**arum autem pactiōnū litteras horum singulorum principū esse penes **Aloisium** ipsum bellarem in eius pluteolo: quod se latere non dixit: referaturumq; reliqua ad hanc rem pertinentia ipsi **Carolo** regi: si opus foret. **N**on audet dux **Sabbatiæ** (q̄uis huic non adhibeat fidem) ulterius in hūc progredi: nisi pri^o huic omnia significet regi. **R**ex autem his acceptis: per litteras iubet: ad se cōtinuo delatorem libertate donatū honorifice mitti. **A**bsoluit latro: serico auroq; ac eqs donat. **A**d regem procedit: **I**dem replicat: additq; si sibi ex **Sabbatiā** fiat commissio: ea esse mente: ut principem **Centalli** capere audeat: captiuūq; in **Francia** cū litteris illis pactiōnibusq; apertissimis mittere. **I**mpetrat quæ postulat: fingit: simulat: dissimulat. **C**entallum uenit quasi fugitiuus ex **Sabbatiā**: ubi hæc omnia clanculum transacta sunt: in arcem admittitur: Immo quasi nolens illo proficisci: cogitur **Centalli**. **S**ed iā uidebant hinc illi: illinc hi uenire **Archim baldum** uisuri: cum qbus ei amicitia foret contracta. **C**um in arcem uentum est: hi socij q ex improuiso uarijs ex locis uenisse simulabant: custodes opprimunt arcis: is præfectus latronum filium ante patris **Aloisij** oculos interimit: qui uellet rem tueri: patrem capit cum omni familia: arcem occupat munitissimam: atque ditissimum spoliat principem. **R**es ciuium in prædam uertit. **N**am assidue concurrebant illo multi ex finitimis urbib⁹: quos ille

fur admonuerat. **M**ittitur Aloisius in Franciam: sed sine ul-
 lis accusati sceleris testibus. **O**ccupat ipse Centallū muni-
 tissimo loco situm. **Q**uæritur in Gallia uir ille optim⁹ Alo-
 sius: quid in regem attemptasset cū filio. **N**ihil inuenitur.
Franciscus Sphortia (q̄ hæc rescituit omnia) ducem Sabba-
 tiæ commonefacit: ni continuo Aloisiū q̄ foedere sibi iun-
 ctus erat in suum restituat principatū: bellum ab Insubria
 sibi putet indictum. **Q**uid faciat bonus dux. Iam a Carolo
 Aloisius liberatus est. **E**xpeditio nullum sortit⁹ effectum.
Irridet Archimbaldus & regem pariter & ducem: dicitq̄
 sibi esse quædam cum duce signa: quæ nisi uideat non esse
 Centallum se redditurum. **T**andem fit expeditio ducalis
 in Archimbaldum. **I**lle rei militaris peritissimus: & ad eam
 natus (ut deinde bello Centallico uisum est) se tuetur: **P**e-
 demontium expugnat: ex finitimisq̄ quotidianam præ-
 dam refert: multoq̄ ditatur assidue magis. **M**ilitibus suis
 gasconibus inquā plurimis: qui conuenerant illo hui⁹ pro-
 missionibus pellecti: nunc se cū Sabbatiæ persuadebat sen-
 tire duce: nunc cū Insubribus. **T**andem illo uentum est: ut
 fraus fraude sit intercepta. **N**am Ambrosin⁹ longignana:
 qui tunc præerat propinquæ arcis eiusdem principis cu-
 stodiæ: simulata societate: dissimulataq̄ causa: cœpit Ar-
 chimbaldū ei confidentem: **A**rx se continuo dedit: ca-
 pto præside. **I**nuentū est eum nebulonem tam sagaciter
 callideq̄ gessisse: ut paulopost futurus esset Pedemontis
 princeps: cum eorum fere omnium consensu: qui in Tau-
 risarum urbium arcib⁹ præerant: quoq̄ omnis in senten-
 tiam diuersis traxerat promissionibus. **C**æsus & sectus est
 Archimbald⁹: laqueo suspensi: centū ac triginta gascones
 corpora fere gigantea. **R**eliqua nō prosequor: & q̄ astute
 gesserit: & q̄ uidere⁹ religiosus: q̄ munificus: quos habe-
 bat fautores: quos ministros: hic ut intelligas: q̄ soleat for-
 tuna multo fallere: ac ut **B**oetius inquit: summa infimis:
 infima sūmis admiscere: utq̄ a sceleratis semper cauendū
 sit: qui nil nisi scelera machinantur: nil aliud curant. **V**ale.

Boetius

TITVLVS XLVII

Ex Mediolano. viij. Idus Aprilis.

Synonyma historiae narratiua.

Hic bellū apparat in turcos.

Fuit in hac urbe noui pacis apparat^o.

Nibil ē qđ dubitem^o: huc summū pōtificē esse uenturū.

Conciliū in imperatorē instituit.

Historiā tibi dico uerā esse.

Quelificat^o Athos sit: non admiror: cū apud Bænacū sint etiā montes uelificati.

Gigantes & nanos uidim^o dieb^o hisce.

Nuper ego apud Venetos piscem uidi hominis habentē imaginem.

Cum essem Ferrariā: hominē uidi bicipitem: ut Geryonē non obstupeam.

Inē historias & hoc habe: qđ asin^o bipes hic creber est.

Fabulā existimas taccas inuenire bipedes: historia est.

In hac urbe sūt galli pondo decē singuli referētes.

Volāt hic equi: si uelis historiā ab me græcā accipe.

Nibil est uerius hac historia: quod nihil hac hyeme rigoris uisum est.

Hic ferūt turcorū regē esse interemptū.

Nō uno ex loco uera hoc historia dicit^r: cōstituisse Mahometū regē turcorū christianorū sequi fidē.

Titulus. xlvij.

Fabulæ expositiua familiaris.

Vt rideas fabulam accipe: cū superiore nocte apud cauponem peregrin^o agerem: nam redibam ex Galliæ diui Antonij templo: inter somniantū sum uisus cū cauponis agere coniuge: cauponemq; non multo post insidias mihi parantem uæbementi^o expauescere. Hoc metu perterritus expergiscor: & adhuc somnij attonit^o inuolūcro: exagitatq; formidine: uel uigilans in cauponem ense feror ac furorē. Is uir bonus: fatiq; ad præliandū debilis: fugiens delituit in stabulo: nec diem illū uniuersū: nocteq; sequentē apparuit. Ego ratus uerū esse: qđ somniarā: uxorem eius